

Kot je zapisal literarni zgodovinar Anton Slodnjak, je **Jurčič za prozo to, kar je Prešeren za poezijo**: napisal je 1. slovenski roman, 1. slovensko tragedijo (Tugomer) ... in je začetnik slovenske moderne proze.

In ne samo to: svoja številna dela je napisal v času, ko je bilo treba slovenski literarni jezik šele razviti, da je bil primeren za pisanje romanov.

Njegova velika zasluga je tudi, da je v svojo literaturo vpeljal veliko prvin iz ljudskega slovstva, krajevne in širše zgodovine ter s tem **orisal dušo naroda** in vzpostavil pomemben stik z našimi koreninami.

S svojimi številnimi deli si je utrl pot med slovenskimi bralci in **pomembno prispeval, da se je bralo v slovenščini**, kar v času pohoda nemškega jezika ni bilo samoumevno.

Kot urednik časnika Slovenski narod se je odločno uprl nemški raznaradovalni politiki in smelo uresničeval program Zedinjene Slovenije. Prispeval je tudi k pluralnosti v slovenskem novinarskem prostoru.

Jurčič se je udeleževal čitalniških in taborskih prireditev in s svojim ugledom in dejavnostjo veliko pripomogel k slovenski »stvari«. Bil je tudi ljubljanski mestni odbornik. Vse to ga je oblikovalo kot **eno vodilnih političnih in kulturniških osebnosti tistega časa**.

In nenazadnje: kljub svoji politični zagretosti se je trudil Slovence povezovati med seboj in je tudi pri nasprotnem političnem taboru znal videti dobro, posebej, ko je šlo za koristi vseh Slovencev. Zato je zelo upravičen in danes potreben moto: **Jurčič nas povezuje**.

»Preskromno je, če literarna zgodovina govori o njegovem velikem pripovednem talentu /.../, saj je skoraj iz nič z veliko sposobnostjo, nepredstavlljivo pridnostjo, sramotno malo upoštevano pronicljivostjo in genialno jezikovno ustvarjalnostjo dal Slovencem prvo moderno pripovedno prozo, izoblikoval roman kot njeno krono in to v znamenju specifičnosti, posebnih slovenskih potreb.«

(Matjaž Kmecl: Rojstvo slovenskega romana)

Simon Gregorčič: **Kmetški hiši**

*Pravljice, zgodbe praviš davne,
Ti v rêkih čuvaš pramodrôt,
Pradede nam opevaš slavne
In src radôst in njih bridkôst.*

*Ti šege stare Si ohranil:
Deduje jih po oči sin;
Le ti naš jezik si obranil,
Da ni zatrl nam ga tujčin.*

*Kar čas nam dal je davna leta,
Največ občeval si nam tî;
Kar zdaj nam daje in obeta,
Pod kmečko streho se rodi.*

(Odlomek iz pesmi, za katero je pesnik dobil navdih na Muljavi, 15. 8. 1882.)

Josip Jurčič

- pisateljski génij in narodni buditelj

*“Jaz sem doma,
kjer so dobri ljudje,
kjer po mojem jeziku govore.”*

(Josip Jurčič: Deseti brat)

Josip Jurčič se je **rodil 4. marca 1844 na Muljavi** v kmečki družini Pajštbarjevih. Zelo ga je zaznamoval njegov ded Jožef Jankovič, ki je s svojim pripovedovalskim darom v njem zbudil bodočega literata in ga podpiral pri šolanju ter drugače. Osnovno šolo je Josip obiskoval na Krki in v Višnji Gori, gimnazijo pa v Ljubljani.

Kot dijak je na gradu Kravjek poučeval slovenščino Johano Ott in se vanjo zaljubil. Ta epizoda je bila izhodišče za prvi slovenski roman *Deseti brat*.

Na Dunaju je študiral slavistiko in klasično filologijo, a zaradi težkih gmotnih razmer študija ni dokončal. Ves se je posvetil pisateljskemu in uredniškemu ter novinarskemu delu (več v nadaljevanju), ki ga je opravljal mdr. v Mariboru in Ljubljani.

Sreče v ljubezni ni imel. Poročiti se je nameraval z Maričko Schwentnerjevo, vendar pa je bil njen oče proti tej zakonski zvezi.

V turbulentnih časih nemške raznarodovalnosti je bil tudi politično aktiven, najprej kot novinar pa tudi kot ljubljanski odbornik, udeleženec na taborih ipd.

Stresno novinarsko delo in politični pritiski so mu oslabili zdravje, dvakrat se je prehladil in **3. maja 1881 umrl**. Pokopan je na ljubljanskem Navju. 15. avgusta 1882 je bila na Muljavi velika slovesnost v počastitev Jurčiča kot velikana slovenskega naroda.

Kot zbiratelj ljudskega slovstva in krajevnih posebnosti je 17-leten izdal *Pripovedko o beli kači* (1861), dve leti kasneje pa *Spomine na deda*. Leta 1864 je zelo uspel z *Jurijem Kozjakom* (zanj je dobil 1. nagrado Mohorjeve družbe). Ta povest je prevedena v kar 50 jezikov! Povest *Domen*, napisana istega leta, je še danes eno od vidnejših del njegovega opusa.

Vrh Jurčičevega literarnega ustvarjanja je **prvi slovenski roman *Deseti brat*** (1866), zelo kakovostno delo je tudi leto kasneje izdana povest *Sosedov sin*.

Od povesti je potrebno omeniti še sledeče: *Tihotapec*, *Grad Rojinje*, *Hči mestnega sodnika*, *Kloštrski žolnir* in *Jurij Kobila*.

Kot romanopisec je napisal osem del, poleg prvega še: ***Ivan Erazem Tatenbach (prvi slovenski zgodovinski roman)***, *Doktor Zober*, *Med dvema stoloma*, *Cvet in sad*, *Lepa Vida*, *Slovenski svetec in učitelj* ter *Rokovnjači* (s Kersnikom).

Bil pa je tudi dramatik: napisal je **1. slovensko tragedijo *Tugomer*** (1876), čez 10 let pa je izšla še *Veronika Deseniška*.

Posebno mesto ima njegova iskriva in še danes aktualna satira ***Kozlovska sodba v Višnji Gori***. Izšla je v številnih ponatisih, do sedaj pa je prevedena v 13 jezikov.

Jurčič se je gotovo učil od Levstika in še koga, vendar je izoblikoval **samostojne literarne stvaritve, ki so utrle pot poznejši slovenski prozi**.

S precejšnjo gotovostjo lahko zaključimo, da je **najbolj nadarjen slovenski pripovednik**.

Prvo uredniško delo je bil leposlovni zbornik **Slovenska vila**, ki jo je uredil s Franom Celestinom (1865).

Na Dunaju je Jurčič skupaj s Stritarjem in z Levstikovo podporo izdal 1. (in edini) zvezek zbirke **Klasje z domačega polja**, v katerem so izšle Prešernove Poezije.

Leta 1868 je v Mariboru z Antonom Tomšičem postal sourednik časnika »Slovenski narod«. Dve leti kasneje je na Dunaju Stritarju pomagal pri urejanju Zvona, v začetku leta 1871 pa je v Sisku začel urejati **Südslavische Zeitung**.

Po Tomšičevi smrti je postal **glavni urednik »Slovenskega naroda«**, ki ga je prestavil v Ljubljano (1872), leto kasneje pa je kot prvi časopis pri nas postal dnevnik. Časnikarsko delo je bilo naporno, saj je večino prispevkov napisal sam, obenem pa so mu publikacijo politični nasprotniki večkrat zaplenili. Jurčičevo delo za »Slovenski narod« je bilo velikega nacionalnega pomena, mu je pa, kot je povedal sam, »vezalo roke in razum«, da se ni mogel zares posvetiti pisanju leposlovja.

Med letoma 1876 in 1880 je izdajal leposlovno periodično zbirko **Slovenska knjižnica**, v kateri je izšlo osem zvezkov.

Ob koncu življenja (1881) je skupaj z Jankom Kersnikom, Franom Levcem in Ivanom Tavčarjem ustanovil pomemben literarni mesečnik **Ljubljanski zvon**.